

'נאמנות כפולה' סקירת ספרו של בן דונקלמן

בעז זלמנוביץ

במלחמת העצמאות השתתפו כארבעת אלפים מתנדבי חוץ לארץ (מח"ל). ההנחה הייתה שהם הגיעו לישראל לתקופה קצובה, ובסיומה ישובו לארצות מוצאם. אליהם נוספו כ-26 אלף מגויסי חוץ לארץ (גח"ל), רובם מקרב שארית הפליטה באירופה וממחנות המגורשים בקפריסין, אשר עתידים להישאר בארץ לאחר המלחמה.¹ על המח"ל בכללותו פורסמו כמה מחקרים,² אך בהתאם לרוח הקובץ נסקור כאן אוטוביוגרפיה של יחיד - בן דונקלמן. ספר של מפקד זוטרי יהודי בצבא קנדה בעת הנחיתה בנורמנדיה ומפקד חטיבה בכיר במלחמת העצמאות. סיפורו של בן דונקלמן, יליד קנדה, כפי שהוא מופיע בספרו האוטוביוגרפי 'נאמנות כפולה' (Dual Allegiance), מתאר גם את השפעת הניסיון שנצבר בלחימה במלחמת העולם על לחימת צה"ל במלחמת העצמאות. לכן ספרו

---

1 מיכאל (מיקי) כהן, "הם בא אלינו כאשר היינו זקוקים להם ביותר - המח"ל במלחמת העצמאות", בתוך: אסנת שירן (עורכת), **עלי זית וחרב כרך ח - מלחמה בת 60**, משרד הביטחון ההוצאה לאור והעמותה לחקר כוח המגן על-שם ישראל גלילי, 2008, עמ' 179 (להלן: כהן, **המח"ל במלחמת העצמאות**).

2 בנוסף לכהן, הערה 1, ראו גם: יעקב מרקוביץקי, **גחלת לוחמת**, המרכז לתולדות כוח המגן ה"הגנה" על-שם ישראל גלילי, 1995; יעקב מרקוביץקי, "מח"ל - מתנדבי חו"ל במלחמת העצמאות" בתוך: אלון קדיש (עורך), **מלחמת העצמאות תש"ח-תש"ט**, 2004, משרד הביטחון, עמ' 539-550 (להלן: מרקוביץקי, **מח"ל**).

הוא הזדמנות לבחון את החיבור בין הלחימה של היהודים במלחמת העולם השנייה עם תרומתם לצה"ל תוך ניסיון להתבונן על המהלכים הצבאיים במלחמת העצמאות שבה השתתפו.

דונקלמן, שחזר לקנדה ב-1945, לאחר שהשתתף בלחימה בחזית המערבית באירופה, התנדב לסייע במלחמה על ארץ ישראל ב-1948. בתחילה פעל בשורות הפלמ"ח ולאחר מכן כמפקד חטיבה 7 במבצע 'דקל' ובמבצע 'חירס'.³ ספרו איננו הספר היחידי שנכתב בידי איש מח"ל, אבל מעבר היותו נגיש לקורא העברי הוא בוחן בבהירות יחסית, במגבלות הזיכרון וההגנה מפני ביקורת (אפולוגטיקה), את השאלות האם הניסיון הטקטי הרב שצבר במלחמת העולם השנייה יכול היה לסייע לצה"ל בראשיתו, ואיך הדבר בא לידי ביטוי.

דונקלמן בן למשפחה קנדית יהודית ציונית מבוססת היטב. בגיל 18 יצא לטיול התבגרות באירופה, ובסופו שהה כשנה בתל אשור שהייתה אחת מתוך שבע חוות חקלאיות שהוקמו בשנות ה-20 של המאה הקודמת על קרקעות שרכשו יהודים אמריקאים וקנדים כחלק מתפיסת הקרקעות וכחלק מפיתוח הארץ ומתן תעסוקה.⁴ דונקלמן שחישל את גופו ואת נפשו בעבודה בטורייה ובשמירה בלילות חש לראשונה את כובד ה'נאמנות הכפולה' שבהיותו יהודי ובהיותו קנדי. שהייתו בישראל, הרחק מהבית, הובילה את הוריו לפנות לידיד המשפחה אשר פירס, שבאדמותיו עבד דונקלמן, כדי שישכנע את בנם לשוב לקנדה לעסק המשפחתי. את המתח בין היותו יהודי ציוני ובין היותו קנדי היטיב להבליט דונקלמן בספרו ולדון בכך. הוא אינו מתחמק מבעיית 'הנאמנות הכפולה' בכל חייו, אך גם אינו פותר אותה, בייחוד לאחר שהתחתן עם בת ארץ ישראל (מחיפה). תיאוריו את התגלגלותו במהלך מלחמת העולם השנייה, ובעיקר את סיפור הקרבות שבהם השתתף, מרתקים בהקשר של הבנת הדרג הפיקודי בחוד - מ"מ ומ"פ. דונקלמן התגייס בסוף 1939, בגיל מאוחר יחסית - בהיותו בן 28 - לצבא הקנדי. במהלך ארבע שנים וחצי עד הנחיתה בנורמנדי הוכשר,

3 בן דונקלמן, נאמנות כפולה, שוקן, 1977 (להלן: דונקלמן, נאמנות כפולה). הספר יצא לאור בקנדה ב-1976, תרגום: אריה חשביה.

4 עירית עמית-כהן, החידה מאחורי הברושים, חוות וחברות מטעים במישור החוף בתקופת המנדט, מאגנס, 2006.

התאמן רבות ועבר קורס קצינים, ובמסגרת ההכנות שהה יותר משנה באנגלייה. תקופה זו מתוארת במספר פרקים המביאים במבט מפורח את האתגרים הכרוכים בכך. העניין מתחיל בנחיתה ביוני 1944. דונקלמן שימש מ"מ מרגמות ולאחר מכן מ"פ בגדוד רובאי המלכה. ללא הרבה כחל וסרק הוא מתאר את הקרבות הקשים של הכוחות הקנדיים, החל מחוף הנחיתה שבו כדור צלף שורט את רגלו⁵ ועד יום הכניעה של גרמניה הנאצית. הוא מפליג בתיאורי החיים בחזית, הקושי הנפשי והאתגר המנהיגותי וגם בוחן את המיומנויות המאפשרות את השרידות, את המנהיגות בקרב ואת הניצחון:

רק חיילים יודעים כמה זמן מבלה חייל-רגלי בחפירה, בהיותו בשירות קרבי. ינסה נא הקורא לחפור בגן-ביתו בור בעומק שני מטרים, באורך שני מטרים וברוחב ששים ס"מ... בשעת החפירה יש לזכור, שבדרך כלל הייתה מלאכה זו רק חלק קטנטן ממלאכת-היום - משהו שעשינו בתום יום-לחימה, בו חפרנו לפעמים 10-12 גירסות רדודות יותר, שעה שהתקדמנו או שיפרנו עמדות.⁶

בהמשך דונקלמן מסביר איך ניסיונו בהכשרה, ובעיקר במלחמה, סייע לו במלחמת העצמאות בכל הרמות והתחומים - מטכניקה לחילוץ רכב תקוע, לתפעול מרגמות ולהכוונתן, דרך אימונים ומשמעת ועד תורות לחימה ותכנון מבצעי. כמו כן הוא מסביר מדוע לא חבש קסדה במלחמת העולם ובמלחמת העצמאות. החלטה זו נבעה לאחר שפגז 88 מילימטרים גרמני בקרבתו הועף מהזחל"ם שלו: "גרועה מזו, קסדתי הורחקה מראשי על-ידי גל-ההדף, ואחר שבה ונחתה על ראשי בחבטה מהממת. מחשבה מטורפת הבזיקה במוחי: 'אם אצא חי מזה, לא אחבוש עוד קסדה לעולם!' (זאת עשיתי)."⁷

בסיום מלחמת העולם השנייה שב דונקלמן לקנדה לעסקי המשפחה, למעט פעילות ציונית. עם פרוץ מלחמת העצמאות, למרות מחשבותיו הראשוניות שלא להתגייס, עסק דונקלמן במגביות כסף, רכש נשק וריכז

5 דונקלמן, נאמנות כפולה, עמ' 93-94.

6 שם, עמ' 63.

7 שם, עמ' 66.

מתנדבים. מכאן הדרך להתנדב בעצמו הייתה מהירה.⁸ לטענתו, הוא היה איש המח"ל הראשון שהתייצב בארץ ישראל.⁹ כמו אנשי מח"ל אחרים, בהם דוד מרכוס, פול שולמן ומרדכי גרין, קיבל דונקלמן יחס של כבוד מצד בן-גוריון ואף הסתקרן על אודותיו. ביומנו של בן-גוריון הוא מופיע לראשונה בהקשר של ייצור המרגמות הכבדות: "בני דונקלבלום [צ"ל דונקלמן] מתנדב לטפל בייצור מרגמה של "6. הוא מומחה לכך. נתתי לו מינוי עם יפוי-כוח מלא".¹⁰ דונקלמן מפרט בספרו את מצב ייצור המרגמות, ובעקבות זאת בן-גוריון ייפה את כוחו לפתח מרגמות כבדות עבור צה"ל וכן מינה אותו להיות אחראי לארגון יחידות המרגמות ולאיימוכן.¹¹ בן-גוריון התייעץ עם דונקלמן, כפי שעשה עם רבים, עוד כמה פעמים.¹²

עדות להזדעזעותו של איש צבא מנוסה וותיק קרבות כדונקלמן מהאופן שבו בוצעו נוהלי הקרב והפיקוד והשליטה בקרבות אפשר למצוא בספרו. למשל, לאחר כישלון הקרב של חטיבת הראל על גבעת הרדאר כתב דונקלמן:

ניסינו להילחם כנגד אנשי-מקצוע חמושים היטב [הלגיון הירדני], באמצעות טירונים דלי-חימוש, וכחייל רגלי מנוסה ידעתי כי מערכת כזאת אינה יכולה לקצור הצלחה; היה עליו להיעשות בעלי-מקצוע. כחייל על-כורחי, סולד אני ממקצוענות צבאית, אך ידעתי תמיד כי צבא לוחם זקוק לאיגרון מעולה ולמשמעת-ברזל.¹³

עדות נוספת היא של עמוס קינמון שסיפר על דו-שיח בינו ובין בן דונקלמן על אודות קבוצת הפקודות לקראת כיבוש סאריס כחלק ממבצע 'הראל' ב-14 באפריל 1948: "כשהפקודות תורגמו למענו, הוא נותר המום: 'היכן מערכת הקשר? איך ידבר המג"ד עם מפקדי-המשנה במהלך הפעולה?' והמשיך והיקשה: 'איך ידע כל כוח מתי עליו לנוע?' עמוס השיב: "קבענו

8 שם, עמ' 95–102.

9 שם, עמ' 105.

10 דוד בן-גוריון, **יומן המלחמה**, כרך ב', החברה להפצת משנתו של דוד בן-גוריון ומשרד הביטחון, 1982, עמ' 448.

11 דונקלמן, **נאמנות כפולה**, עמ' 145–150.

12 ראו למשל: בן-גוריון, **יומן המלחמה**, כרך ב', עמ' 506, 567; כרך ג', עמ' 728, 850, 856. בן-גוריון אף דאג לעבֵר את שם משפחתו של דונקלמן לבן-דוד, ראו: שם, עמ' 889.

13 דונקלמן, **נאמנות כפולה**, עמ' 130.

לוח זמנים". דונקלמן המשיך: "היכן כוח האש - מרגמות, תותחים? איך אפשר לכבוש בלי סיוע?" עמוס: "בגלל שאין לנו שיריון וסיוע, אנו תוקפים בלילה. נשתדל להגיע קרוב ככל האפשר - ולהסתער!" דונקלמן היה בהלם ולא הצליח להבין איך הפלמ"ח מנהל את מלחמתו.¹⁴ הגם שאפיזודה זו איננה מופיעה אצל דונקלמן היא משקפת את רוח הדברים שכתב על הפלמ"ח ועל צה"ל, וגם על הצורך לשרת תחת מפקדים פחותי ניסיון ממנו. על שהוצע לו לשרת תחת פיקוד שלמה שמיר, מפקד חטיבה 7, הוא כתב: "ואשר למילוי תפקיד תחת פיקודו של שמיר - מאחר שנסיונו הקרב נפל בהרבה מנסיוני-שלי, נראה לי בחוסר-ענווה כי עליו לשרת תחת פיקודי!"¹⁵

בהפוגה הראשונה התארגנה שוב חטיבה 7 שהוקמה באמצע מאי והשתתפה בקרבות לטרון. בזמן זה מונה דונקלמן למפקדה. הוא לא היה איש מח"ל היחידי בחטיבה. שירתו בה כ-700 מהם, המספר הגדול ביותר של אנשי מח"ל בחטיבה אחת. על גדוד 79 הממוכן של החטיבה פיקד ג'ו וינר ששירת בחיל התותחנים הקנדי בדרגת רס"ר. בגדוד זה היו אנשי מח"ל רבים ממוצא אנגלוסקסי וצרפתי. בגדוד השני של החטיבה היה רוב לאנשי מח"ל אנגלוסקסים ועליו פיקד יעקב ליכטנשטיין, ארץ-ישראלי שבמלחמת העולם השנייה שירת בצבא הבריטי.¹⁶ ריכוזם של דוברי שפה זרה אחת ביחידה מסוימת היה מתוכנן, ונועד להקל את התקשורת בין אנשי היחידה.¹⁷ דונקלמן חזר פעמים מספר על היותו מחויב לאנשי מח"ל מקנדה, לשיבוצם ולרווחתם: "חשתי באחריות כלפי האנשים שגייסתי בקנדה, וזכרתי את ההבטחות שנתתי להם".¹⁸ שילובם של אנשי המח"ל בצה"ל ובישראל היה עניין מורכב, מעבר למגבלת השפה והתרבות, כפי שהעיד דונקלמן עצמו וכפי שאפשר ללמוד ממחקרים על הלך הרוח בקרב

14 אתר הפלמ"ח - <https://palmach.org.il/history/database/?itemId=5613>

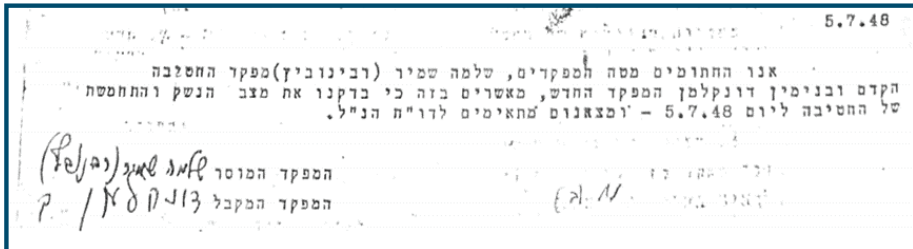
15 דונקלמן, נאמנות כפולה, עמ' 145.

16 כהן, המח"ל במלחמת העצמאות, עמ' 203; מרקוביץקי, מח"ל, עמ' 545-546.

17 דונקלמן, נאמנות כפולה, עמ' 107-108; יהודה ואלך, אל הדגל - הקמת צבא עממי תוך כדי לחימה, מערכות, 1997, עמ' 166. מעניין שוואלך טועה וכותב שדונקלמן היה מפקד גדוד בריטי בזמן הנחיתה בנורמנדיה (שם, עמ' 167). לא ברור מקור הטעות הזו, החוזרת גם אצל מילשטיין, ראו: אורי מילשטיין, האמת על מלחמת העצמאות: ממשבר להכרעה - פרק 44, אתר מחלקה ראשונה News1, 8 בדצמבר 2017.

18 דונקלמן, נאמנות כפולה, עמ' 145.

אנשי מח"ל ביחס לישראל ולהישארות בה.¹⁹ מבצע 'דקל' (8-19 ביולי 1948) לכיבוש הגליל התחתון וחלקים מהגליל המערבי הוא דוגמה לתכנון המערכתי והטקטי במלחמת העצמאות ולהוצאתם לפעול של המבצעים, אך גם לאי-סדר שאפיין את ראשית צה"ל. תיאור הקרבות מזווית המפקד הבכיר בשטח הוא מעניין להבנת הרעיונות המבצעיים וניהול הקרב. כך למשל הרעיון לתקוף את נצרת מצפון ולא מכיוון דרום חייב לכבוש את שפרעם ואת ס'פורֶיה (ציפורי) ולחדור לעומק שטח האויב.²⁰ אי-הסדר והמהומה שצה"ל היה שרוי עם הקמתו, התבטא בכך ששניים טענו לכתר מפקד חטיבה 7 במבצע - דונקלמן וחיים לסקוב.²¹ לסקוב במסמך סיכום לקרבות חטיבה 7 טען לבכורה,²² ואילו דונקלמן ניסה לשכנע בצדקת דבריו במאבקי כוחות בהנהגה הביטחונית-צבאית באומרו: "ברור לי שיגאל ידין ניצל את ליאו המסכן ככלי-משחק בו קרא תגר על המינוי שנתן לי בן-גוריון. בהזדמנות הראשונה גינתי את ידין, בפניו, על התנהגותו זו. כיון שלא ניסה להכחיש או להתנצל, הוחלפו בינינו כמה וכמה מלים קשות".²³ דו"ח העברת ציוד החטיבה בין שלמה שמיר לדונקלמן הוא כנראה עדות טובה למי הועבר הפיקוד.²⁴

- 19 מטכ"ל-אכ"א-יחידת מחקר פסיכולוגי-מכון לחקר דעת הקהל, מח"ל בא לישראל - מחקר על הסתגלות של מתנדבי חו"ל למדינת ישראל ותושביה, 1949. המחקר נערך במארכס 1949.
- 20 דונקלמן, נאמנות ככולה, עמ' 168-169.
- 21 שם, עמ' 155-158.
- 22 חיים לסקוב טען שפיקד על חטיבה 7 ממבצע 'בן-נון' עד 'דקל' (כולל 'נחשון' והשפעתו על 'בן-נון'), (לא מתוארך אבל כנראה מראשית או ממצית שנות ה-50 של המאה הקודמת). לדבריו, הוא העביר את הפיקוד על החטיבה לדונקלמן ב-22 ביולי 1948, לאחר מבצע 'דקל'.
- 23 דונקלמן, נאמנות ככולה, עמ' 158.
- 24 מטה חטיבה 7 לצבא ההגנה לישראל, דוח על כמות הנשק והתחמושת בחטיבה ביום 5.7.48, 6 ביולי 1948. בסוף הדוח נרשם: "אנו החתומים מטה המפקדים, שלמה שמיר (רבינוביץ) מפקד החטיבה קדם ובנימין דונקלמן המפקד החדש מאשרים בזה כי בדקנו את מצב הנשק והתחמושת של החטיבה ליום 5.7.48 - ומצאנום מתאימים לדו"ח הנ"ל".

גם ממבצע 'דקל' דרך מבטו של דונקלמן אפשר ללמוד לא מעט על פיקוד מלפנים, על ניתוח השטח ועל חשיבות שילובן של תנועה ממוכנת ושל תנועה רגלית בלחימה. כיבוש נצרת יכול להדגים את הרגישות של לחימה בעיר הקדושה לאחת הדתות. גם אם דונקלמן לא הציל לבדו את האתרים הקדושים בעיר, יש לו בכך חלק נכבד. הוא ידע מניסיונו באירופה שלחימה בעיר עלולה להחריבה, והביע חשש מפגיעה באתרים הקדושים, גם אם אין עניין ספציפי זה נובע מניסיונו, כפי שטען פרץ קדרון שסייע בהכנת כתב היד של האוטוביוגרפיה:

לדברי דונקלמן, את ההוראה לגרש את תושבי נצרת מסר לו בעל פה חיים לסקוב, בשם ראש פיקוד הצפון משה כרמל, כמה שעות אחרי כניעת העיר. דונקלמן ידע מתוך שירותו באירופה את המשמעות הפלילית של פשע מלחמה, והשיב כי הוא מחויב, על פי כתב הכניעה, להימנע מפגיעה באזרחי העיר. את הגירוש הוא יבצע אך ורק על סמך הוראה בכתב בחתימתו של ראש הממשלה ושר הביטחון, דוד בן-גוריון. שלא במפתיע, הוראה כזאת לא הגיעה. בן-גוריון הקפיד שלא להשאיר טביעות אצבעות בצורת הוראות בכתב.²⁵

גם לחימת החטיבה במבצע 'חירס' בסוף אוקטובר 1948 מתוארת בספר,²⁶ אבל קצרה ריעת הסקירה. מרקוביצקי כותב בספרו: "יתרום הגדול של אנשי המח"ל היה יכולתם ומיומנותם בתחומי לחימה מגוונים, הכרתם את המערכת הצבאית והניסיון הקרבי של רבים מהם".²⁷ סיפורו האישי של בן דונקלמן הוא דוגמה טובה לכך.

25 פרץ קדרון, "בזכות התעקשותו של דונקלמן", הארץ, 15 במאי 2001.
<https://www.haaretz.co.il/misc/1.701603>

26 דונקלמן, נאמנות כפולה, עמ' 186-197.

27 מרקוביצקי, מח"ל, עמ' 549.

הכותבים

• **מר סימון שכטר** - חוקר, תסריטאי, במאי, בעלים של חברת ההפקות "מטאפור", יוצר של סרטים דוקומנטריים ("ונזכור את כולם?", "בחזרה לצ'רנוביל", "ברנשטיין - הפרטיזן האחרון") ומיצגים עבור מוזאונים ומרכזי מבקרים בארץ ובעולם, בעל התמחות מיוחדת בתחום ההיסטוריה היהודית והשואה. אמון על יצירת התכנים עבור מוזאון הלוחם היהודי במלחמת העולם השנייה בלטרון.

• **פרופ' אריה נאור** - העורך הראשי של המהדורה החדשה של כתביו האידיאולוגיים והפוליטיים של זאב ז'בוטינסקי ויו"ר הוועדה האקדמית של מכון ז'בוטינסקי. היה חבר סגל במחלקה לניהול ומדיניות ציבורית באוניברסיטת בן-גוריון ולימד גם במחלקה למדע המדינה באוניברסיטה העברית. לאחר פרישתו הקים וניהל את החוג לפוליטיקה ותקשורת במכללה האקדמית הדסה. בשנים 1977-1982 שימש מזכיר הממשלה בממשלתו של מנחם בגין. מספריו: ארץ ישראל השלמה - אמונה ומדיניות; בגין בשלטון; דוד רזיאל המפקד הראשי של הארגון הצבאי הלאומי - חייו ותקופתו.

• **סא"ל (במיל') רועי נאון** - מרצה לסב"ר במכון הטכנולוגי חולון ודוקטורנט בחוג לסוציולוגיה באוניברסיטת חיפה. עבודת הדוקטורט שלו עוסקת בתפיסה המשימתית של הקיבוץ המאוחד. שירת בתפקידי מודיעין שונים.

• **גב' טליה קליינר-דייגי** - יו"ר פורום משפחות פדויי השבי, נכדתו של אברהם דייגי, מפדויי השבי הנאצי. בשנת 2012 החלה טליה לחקור את שורשי משפחתה, ובעקבות זאת למדה על פרשת השבי אשר השפיעה עמוקות על נפשו ועל חייו של סבה. לנוכח הגילויים ייסדה פורום בני משפחותיהם של פדויי השבי, ולימים הוא מכונה 'ארגון פדויי השבי'. ארגון זה הוא מפעל הנצחה התנדבותי לאומי היוזם שיתופי פעולה עם ארגונים מרכזיים בארץ ובעולם, בין השאר, כדי להנחיל את סיפורם של הפדויים וכדי להנציח את זכרם.

• **רס"ן (במיל') אורנה רון-גלזר** - חברת הוועד המנהל של פורום משפחות פדויי השבי, חוקרת ועורכת ספר "מפקד השבויים", בתו של ישראל גלזר מחיל הקשר, מפדויי השבי הנאצי (מספר שבוי 4716).

• **ד"ר תמר קטקו** - ראש המחלקה העיונית תרבותית להוראת מדעי הרוח במכללת סמינר הקיבוצים שבתל אביב; מרצה בכירה לפילוסופיה

של ההיסטוריה, לאתיקה ולחינוך; עוסקת בחקר הזיכרון הקולקטיבי ועיצוב התודעה הלאומית, בין השאר, יוצרת סרטי קולנוע תיעודיים בנושא מלחמת העולם השנייה והשואה, המוקרנים בערוצי טלוויזיה בארץ ובחו"ל; אוצרת מוזאון הלוחם היהודי במלחמת העולם השנייה ע"ש חיים הרצוג.

• **ד"ר צילה הרשקו** - חוקרת בכירה במרכז בגין סאדאת (בס"א) למחקרים אסטרטגיים באוניברסיטת בר-אילן וועמיתת שפיגל' במכון פינקלר לחקר השואה באוניברסיטת בר-אילן, מרצה ומפרסמת מחקרים ומאמרים בתחום יחסי ישראל-צרפת (היסטוריה ואקטואליה), השואה והרזיסטנס היהודי בצרפת (היסטוריה וזיכרון). בין פרסומיה: בין פריז לירושלים, צרפת הציונות והקמת מדינת ישראל 1940-1949; ההולכים בחושך יראו אור; הרזיסטנס היהודי בצרפת; שואה ותקומה 1940-1949.

• **אל"ם (במיל') ד"ר בני מיכלסון** - יו"ר העמותה הישראלית להיסטוריה צבאית והיסטוריון עמותת השריון בלטרון, עמותת חיל הקשר והתקשוב ביהוד ובעוד מספר גופים. שירת 30 שנה בשריון ובמודיעין ובוגר בהצטיינות של ביה"ס לפיקוד ומטה וקורס מפקדים בכירים. כיהן בתפקיד רמ"ח ההיסטוריה בצה"ל בשנים 1987-1993. בעל תואר דוקטורט בהיסטוריה צבאית מאוניברסיטת חיפה, כתב וערך 14 ספרים ופרסם יותר מ-180 מאמרים.

• **אל"ם (במיל') ארז לב-רן** - ראש צוות התכנון באוגדה 91, מדריך מסעות נוער ויעדים במדים' לפולין ומנחה בהשתלמויות מחצבי"ם (מנהיגות חינוכית צה"לית בירושלים). פיקד על חטיבה 8 ('הזקן') והיה רמ"ט אוגדה 143 ומנל"ח אוגדה 36 במבצע 'צוק איתן'.

• **סא"ל (במיל') אורן האס** - יועץ ומדריך בתחומי תו"ל ויועץ ארגוני. שירת בחיל התותחנים ושימש רע"ן בתחומי התו"ל וההדרכה בזרוע היבשה.

• **מר אייל ברלוביץ'** - ראש תחום מחקר צבאות זרים במכון המחקר הלאומי לחקר לוחמת היבשה במחלקת מת"ת של זרוע היבשה. במהלך עבודתו כעובד צה"ל פרסם מאמרים בנושאים הקשורים ללמידה מצבאות זרים. כמו כן הוא דוקטורנט, בהנחיית פרופסור אלון קדיש ודוקטור אייל ג'יניאו, בחוג ללימודי האסלאם והמזרח התיכון באוניברסיטה העברית בירושלים. תחום עיסוקו העיקרי הוא הצבא העות'מאני מסוף המאה ה-19 ועד לפירוקו.

Dr. Leonid Smilovitsky - senior researcher at The Goldstein-Goren • Diaspora Research Center, Tel Aviv University from 1995 till now, graduated from Belarus State Pedagogical University named after Maxim Tank (B.A. 1975), (M. A. 1977), State University of Belarus (PhD 1984). Head of the project "Jews in Belarus", and a former researcher at the Yad Vashem Holocaust Museum (1994-1995), Associated Professor of History at the Belarus State University of Culture, the Belarus State University (1980-1992), Belarus State Museum of the History of the Great Patriotic War (1979-1980), and author of the 450 .scholar publications, including 7 monographs

• אל"ם (במיל') בעז זלמנוביץ - עורך ספרים וחוקר במחלקה להיסטוריה בצה"ל. שירת 28 שנים בצה"ל בתפקידי פיקוד וכתבת תורות לחימה. בוגר פו"ם ברק ובעל תואר שני בלימודי ישראל באוניברסיטת חיפה.